

Μακεδονικά

Τόμ. 4, Αρ. 1 (1960)

Μια εικόνα του οσίου Νικάνορος

Λουίζα Συνδίκια-Λαούρδα

doi: [10.12681/makedonika.676](https://doi.org/10.12681/makedonika.676)

Copyright © 2014, Λουίζα Συνδίκια-Λαούρδα

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Συνδίκια-Λαούρδα Λ. (1960). Μια εικόνα του οσίου Νικάνορος. *Μακεδονικά*, 4(1), 426–431.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.676>

ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ

Καλή σύμπτωση, τώρα που δημοσιεύεται στον τόμο αυτόν των Μακεδονικών από τον κ. Ν. Δελιαλή η διαθήκη του Όσιου Νικάνορος,¹ να βρεθῆ στη Θεσσαλονίκη και ἡ εἰκόνα του Όσιου. Τὴ δημοσιεύω λοιπὸν ὡς συμπληρωματικὴ πληροφορία στὴν πάρα πάνω ἐργασία.

Ἡ εἰκόνα ἀνήκει στὴν ἰδιωτικὴ συλλογὴ τοῦ γιατροῦ κ. Χρήστου Ἀναγνωστάκη, ὁ ὁποῖος μὲ μεγάλη προθυμία ἐπέτρεψε τὴ δημοσίευσή της. Καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ τὸν εὐχαριστῶ πολὺ. Ἡ εἰκόνα εἶναι διαστάσεων 0,27 x 0,63. Εἶναι ζωγραφισμένη πάνω σὲ παννὶ κολλημένο σὲ σανίδα. Ζωγραφισμένο πλαίσιο χρώματος καφέ, πλάτους 0,02, περιβάλλει τὶς ἄκρες τῆς εἰκόνας, καθὼς καὶ ἓνα δεύτερο χρυσοῦ, πλάτους 0,01. Στὴν εἰκόνα αὐτὴ εἰκονίζεται ὁ Ὅσιος Νικάνωρ μαζί μὲ τὸν Ἅγιο Μόδεστο δεξιά του (ἀριστερὰ ὡς πρὸς τὸν θεατὴ) σὲ σκουροπόδ γαλάζιο ἔδαφος. Ὁ Ὅσιος Νικάνωρ φορεῖ βυσσινὶ στιχάριο (ποδήρη χιτῶνα), τὸ λευκὸ ἀγγελικὸ σχῆμα τοῦ μεγαλοσχήμου μοναχοῦ καὶ ἡγουμενικὸ μανδύα χρώματος καφέ, ποὺ πορποῦται στὸ στῆθος καὶ κάτω ἀπὸ τὰ γόνατα μὲ δυὸ κοσμήματα σὰν ρόδακες. Στὸ κεφάλι φέρει μαῦρο ἐπανωκαλύμμαχο μὲ τρεῖς σταυροὺς ἄσπρους, ἓνα στὸ μέτωπο μεγαλύτερον καὶ μὲ ταινία στὴ βάσιν του, καὶ ἀπὸ ἓνα μικρότερον σὲ κάθε ὄμο. Μὲ τὸν καρπὸ τοῦ δεξιοῦ του χειριοῦ συγκρατεῖ τὴ χρυσοποίκιλη ἡγουμενικὴ ράβδο, ποὺ ἀκουμπᾷ στὸ δεξιὸ του ὄμο καὶ στηρίζεται λοξὰ στὸ ἔδαφος κοντὰ στὸ ἀριστερὸ του πόδι. Μὲ τὸ δεξιὸ του χεῖρ εἰλόγει καὶ μὲ τὸ ἀριστερὸ κρατᾷ τὸ ὁμοίωμα ἐκκλησίας μὲ τρουῖλο, ὡς κτήτωρ τῆς μονῆς ποὺ ἦταν, καθὼς καὶ ἓνα κομποσκοίνι. Εἶναι μελαχροινὸς μὲ ἔντονα χαρακτηριστικά. Πάνω ἀπὸ τὸ φωτοστέφανο ἡ ἐπιγραφή μὲ κεφαλαῖα «Ὁ Ὅσιος Νικάνωρ».²

¹ Ν. Δελιαλή, Ἡ διαθήκη τοῦ Όσιου Νικάνορος τοῦ Θεσσαλονικέως, Μακεδονικά, τόμ. Δ', Θεσσαλονίκη 1957, σελ. 416 - 426.

² Παραλλαγὴ τῆς εἰκόνας αὐτῆς εἶναι ἡ τοιχογραφία τοῦ Ἁγίου Νικάνορος στὸν γυναικωνίτη τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Κοζάνης, ποὺ παριστάνει τὸν ὄσιο νὰ στηρίζεται μὲ τὸ ἀριστερὸ χεῖρ σὲ βακτηρία καὶ νὰ κρατᾷ στὸ ἀριστερὸ εἰλητάριο μὲ τὴν ἐπιγραφήν «Φεῦγε μοναχὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ σώζου». Τὴν εἰκόνα αὐτὴν, μαζί μὲ ὅλες τὶς ἄλλες τοιχογραφίες τοῦ ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Κοζάνης, σχεδιάζει νὰ τὴν δημοσιεύσῃ ὁ κ. Δελιαλής.

Ὁ Ἅγιος Μόδεστος φορεῖ σκοῦρο γαλάζιο στιχάριο, χρυσὸ ἐπιτραχήλιο κοσμημένο μὲ μαῦρες βλαστόσπειρες, χρυσὸ ἐπιγωνάτιο, φαιλόνιο χρώματος καρμίνιου καὶ τὸ ὄμοφόριον τὸ μέγα. Στους καρπούς τῶν χειρῶν φέρει ἐπιμανίαια. Μὲ τὸ δεξιὸν χερί εὐλογεῖ καὶ μὲ τὸ σκεπασμένο ἀπὸ τὸ φαιλόνιο ἀριστερῷ κρατᾷ τὸ Ἅγιο Εὐαγγέλιο. Ἐμφανίζεται ὡς πολὺ γέρον, κατὰ τὴν παράδοση,¹ μὲ μεγάλο μέτωπο μὲ πολὺ ἐξέχοντα τὰ μῆλα τοῦ προσώπου, τριγωνικὸ πρόσωπο καὶ γένι ἀραιὸ μὲ μακρεῖς μύστακες. Πάνω ἀπὸ τὸ φωτοστέφανο ἡ ἐπιγραφή μὲ κεφαλαῖα «Ὁ Ἅγιος Μόδεστος».

Ὁ Ὅσιος Νικάνωρ² εἶναι ὁ ἑξακουστὸς θαυματουργὸς μοναχὸς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, πού ἴδρυσε τὸ γνωστὸ μοναστήρι τῆς Ζάβορδας καὶ ἔκτισε καὶ τὴν ἐκκλησίαν του³ στὴ μνήμη τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος πάνω στὸ Καλλίστρατο ὄρος τῆς ἐπαρχίας τῶν Γρεβενῶν. Ἡ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη καὶ λεγόταν Νικόλαος. Ὅταν οἱ πλούσιοι γονεῖς του πέθαναν, μοίρασε ὅλα τὰ υπάρχοντά του, ἔγινε μοναχὸς καὶ ἀσκήτευε στὰ μέρη τῆς Κοζάνης. Τότε πολλοὶ πῆγαν κοντά του, γιὰ νὰ ἀσκητέψουν καὶ ν' ἀκούσουν τὸ λόγο του. Μιὰ νύχτα, στὸν ὕπνο του, ἄκουσε μιὰ φωνὴ νὰ τοῦ λέη πὼς πρέπει νὰ πάη νὰ βρῆ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ πάνω στὸ βουνό. Σὰν ἀνέβηκε λοιπὸν στὸ Καλλίστρατο ὄρος, κοντὰ σὲ κάτι ἐρείπια, βρῆκε τὴν εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ Σωτῆρος καὶ τότε ἐκεῖ ἔκτισε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ μοναστήρι μὲ τὴ βοήθεια δύο πλουσίων μαθητῶν του ἀπὸ τὴν Κοζάνη.

Ἡ ὄσια ζωὴ του, ἡ καλὴ διοίκηση τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τὰ θαύματά του ἄπλωναν τὴ φήμην τῆς μονῆς.

Ὁ βίος τοῦ Ἁγίου⁴ δὲν ἀναφέρει τίποτα σχετικὸ μὲ ἴαση ζώων ἐκ μέρους τοῦ Ὁσίου Νικάνωρος. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ μοναστήρι ἦταν σὲ περιοχὴ ὄρεινὴ καὶ θὰ ἦταν πολυσύχναστο ἀπὸ τοὺς ζωοτρόφους, φυσικὸ εἶναι νὰ ἐπικαλοῦνταν αὐτοὶ τὴ χάρη του, ὅταν ἀρρώσταιναν τὰ ζῶα. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι

¹ Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ, Ἐρμηνεῖα τῆς ζωγραφικῆς τέχνης. Ἐκδ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Πετρούπολις 1909, σελ. 155 καὶ 268.

² Νικόδημου Ἁγιορείτου, Συναξαριστῆς τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, Ζάκυνθος ΑΩΣΗ, τόμ. 2, σελ. 228. Μ. Γαλανοῦ, Οἱ βίοι τῶν ἁγίων, Ἀθήναι 1950, ἐκδ. 2, τεῦχος Η', σελ. 36 - 39. Δήμου Ἰωάννου Τολιοπούλου, Ἀκολουθία τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νικάνωρος τοῦ θαυματουργοῦ, τοῦ ἐν τῷ τοῦ Καλλιστρατοῦ ὄρει ἀσκήσαντος, Κοζάνη 1953, ὅπου καὶ ὁ βίος καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου, σελ. 25 καὶ ἔξ. Γιὰ τὶς παλαιότερες ἐκδόσεις τῆς Ἀκολουθίας, βλ. L. Petit, Bibliographie des acolouthies grecques, Bruxelles 1926, σελ. 205 κ.έ. Ὁ βίος ἔχει ἀνατυπωθῆ ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴ τῆς Ἀκολουθίας πού ἔγινε στὴ Βενετία τὸ 1774 στοῦ Κ. Δουκάκη, Μέγας Συναξαριστής, σ. 124-138.

³ Ἡ κητορικὴ ἐπιγραφή μᾶς δίδει τὴ χρονολογία 1534. Βλέπε Ν. Δελιαλάη, Ἡ διαθήκη τοῦ Ὁσίου Νικάνωρος, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 416.

⁴ Μ. Γαλανοῦ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 36 - 39. Δ. Τολιοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 25 - 46.

ἡ φήμη αὐτὴ τοῦ ἁγίου ὡς θαυματουργοῦ θὰ ἀναπτύχθηκε μετὰ τὸν θάνατό του¹, γιατί ὁ βίος του λέει ὅτι τὰ λείψανά του, ἡ κἀρα του, ἦσαν θαυματουργά. Ἡ παράδοση² λέει ἀκόμα ὅτι καὶ οἱ Τούρκοι Βαλαάδες (ἔξιλαμισθέντες Χριστιανοί) ἔφεραν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικάνορος κάθε φορὰ, πὸ ἐπεφτε θανατικὸ στὰ ζῶα τους, καὶ γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνη τους πρόσφεραν ζῶα στὸ μοναστήρι. Στὸν παρακλητικὸ κανόνα τοῦ Ὁσίου Νικάνορος³ ὑπάρχουν εὐχὲς γιὰ τὶς ἑβδομηῆντα δύο ἀσθένειες τῶν ζῶων,⁴ καθὼς καὶ μιὰ, πὸ ἀποδίδεται στὸν ὅσιον Νικάνορα: νὰ καταβιάσῃ γάλα⁵.

¹ Ὁ Ἅγιος Μόδεστος εἶναι ὁ γνωστός ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων, θαυματουργὸς ἁγίος καὶ ἐναντίον τῆς ἐπιζωστίας.⁶

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὰ ἀνωτέρω γίνεται ἀσφαλῶς φανερὸ γιὰ ποῖον λόγο οἱ δύο ἅγιοι εἰκονίζονται μαζύ. Ἦσαν καὶ οἱ δύο θαυματουργοὶ κατὰ τῆς ἐπιζωστίας.

² Ἡ εἰκόνα δὲν εἶναι χρονολογημένη, οὔτε ἔχει καμμιά ἄλλη ἔνδειξη, ἂν π.χ. ἔγινε κατὰ παραγγελία κάποιου πιστοῦ.

Καθὼς ὅμως τὸ μοναστήρι ἦταν τόσο ξακουστό, προσείλκυε ἐκτὸς ἀπὸ

¹ Ἡ μνήμη του εορτάζεται 7 Ἀυγούστου.

² Μ, Κ α λ ι ν δ ε ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα ἀπὸ τῆ Δυτ. Μακεδονία χρόνων Τουρκοκρατίας, Πτολεμαῖς 1940, σελ. 5⁶.

³ Κανὼν παρακλητικὸς τοῦ ὁσίου καὶ θαυματουργοῦ πατρὸς ἡμῶν Νικάνορος τοῦ θαυματουργοῦ. Β' ἐκδ. ὑπὸ Εὐαγγέλου Πράππα. Κοζάνη 1947, σελ. 23.

⁴ Κανὼν παρακλητικὸς, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 18-19. Ἔτι δεόμεθα τὸν Θεὸν τὸν καθήμενον ἐπὶ τῶν Χερουβείμ. Ἐπάκουσον μου τοῦ ἀναξίου δούλου σου, καὶ ρῆσαι τὰ ποιμνία τῶν δούλων σου τοῦτων τῶν ἐπιμαλούντων τὸ ὄνομά σου τὸ Ἅγιον δι' ἐμοῦ τοῦ δούλου σου καὶ ρῆσαι αὐτὰ ἐκ τῶν ἑβδομηκοντα δύο παθημάτων ἀπερ βλάπτοναι τὰ ποιμνία καὶ βουκόλια. Ἀπὸ τοῦ διαβόλου περιεργειῶν καὶ πάσης βλάβης, ἀπὸ φθόνου, ἀπὸ ζήλου, ἀπὸ κραυγῆς, ἀπὸ κρίψεων παίδων, ἀπὸ μαγείας, ἀπὸ φαρμακώσεως κακῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ αἱμάξεως, ἀπὸ πληγώσεως στομάτων, ἀπὸ χειλέων, ἀπὸ δυσστεριῶς, ἀπὸ σπλήνης, ἀπὸ φληγιάσμου, ἀπὸ φλέβας, ἀπὸ βδελειασμοῦ, ἀπὸ χολέρας, ἀπὸ ψώρας, ἀπὸ λουθρακος, ἀπὸ κροτηνιασμοῦ, ἀπὸ ἀσφιδας, ἀπὸ δαιμονίου, ἀπὸ ἐκθλίψεως, ἀπὸ σκοτοφλίας, ἀπὸ τρονιασμοῦ, ἀπὸ δυσουρίας, ἀπὸ τρισουρίας, ἀπὸ στενοχῶδας, ἀπὸ ἐσοχῶδας, ἀπὸ λερηλιασμοῦ, ἀπὸ πυρετοῦ, ἀπὸ ἀδιοστάτου, ἀπὸ μολυσμοῦ μύξας, ἀπὸ περιεργείας κακῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ σκοτολήψεως, ἀπὸ φλεγονιασμοῦ, ἀπὸ γοργορισμοῦ, ἀπὸ λαίμοσκοτώσεως, ἀπὸ γλισσοπονίας καὶ οὐρανίου, ἀπὸ οὐδόντων ἀγριακοῦ, ἀπὸ χολῆς, ἀπὸ σκορδατισοῦ, ἀπὸ βράσεως, ἀπὸ ὕδατος βλαβεροῦ, ἀπὸ νομῆς δολερᾶς, ἀπὸ θηρίων ἰοβόλων, ἀπὸ λύκων θηροῦ, ἀπὸ ἐρπετοῦ πονηροῦ, ἀπὸ χλόης ἀνιάτου, ἀπὸ κοιλίας πόνου, καὶ ἀπὸ παντὸς πόνου τῶν ἑβδομηκοντα δύο παθῶν τῶν κτηνῶν φυγέωσαν ἀπὸ τῆς ποιμνῆς καὶ τῶν βουκόλων τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ποιμνίων.

⁵ Κανὼν παρακλητικὸς, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 23.

⁶ Συναξαριστής, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 369, καθὼς καὶ σελ. 436⁷ εὐχὴ τοῦ ἁγίου Μοδέστου λεγομένη εἰς πάσαν θανατηφόρον ἀσθένειαν βοῶν, ἱππων, ὄνων, ἡμιόνων, προβάτων, αἰγῶν, μελισσῶν καὶ λοιπῶν ζῶων.

τους πιστούς και τεχνίτες, όπως έχουμε την μαρτυρία του Ίωάννου Ζωγράφου από τα Γιάννενα: «*Εγὼ ὁ τῶν εἰκονογράφων ἐλάχιστος, Ίωάννης Ζωγράφος ὁ ἐξ Ίωαννίνων, ὅπου εἰς αὐτὴν τὴν ἱερὰν μονὴν ἐνδιατρίψας*», πού θέλοντας νὰ κἀνὴ μιὰ θεάρεστη πράξη καὶ σὰ μνημόσυνο δικό του, ἀποφασίζει νὰ ξαναγράψῃ σὲ νέο κώδικα ὅλα τὰ ὄνοματὰ τῶν ἀφιερωτῶν ἀπὸ τὸν παλιὸ χαλασμένο κώδικα τῆς μονῆς, ὅταν ἐπεσκέφθηκε τὸ μοναστήρι κατὰ 1692¹.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι σὲ πολλὲς ἐκκλησίες τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ὑπάρχει πλῆθος εἰκόνων 18ου καὶ 19ου αἰῶνος, πού ἔχουν ἄλλες μονάχα χρονολογία καὶ ἄλλες ὄνομα, τόπο καταγωγῆς ζωγράφου καὶ χρονολογία², πού θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς βοηθήσουν ἴσως γιὰ τὴ χρονολόγηση τῆς εἰκόνας αὐτῆς τοῦ ἁγίου Νικάνορος, ἀλλὰ ὅσο ξέρω, ἐγὼ τοὐλάχιστο, δὲν εἶναι δημοσιευμένες οὔτε καὶ εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ δῶ μερικὲς ἀπὸ αὐτές. Σημειώνω λίγα παραδείγματα³ ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Καλινδέρη, ὅπου ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ ζωγράφου, ὁ τόπος του καὶ ἡ χρονολογία. Στὰ Ζιουπάνια (ν. Πεντάλοφος), στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀχιλλεῖου, ὑπάρχει ἐπιγραφὴ *ἀνιστορήθη καὶ ἐκαλλωπίσθη ὁ πάνσεπτος οὗτος ναός... διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου καὶ Μιχαὴλ ἐκ χώρας Χιονάδες ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1779*. Στὸ χωριὸ Ντόλο (ν. Βυθός), στὴν ἐκκλησία Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ὑπάρχει εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μὲ τὶς ὑπογραφὰς τῶν ἀνωτέρω ζωγράφων καὶ χρονολογία 1764. Στὴν κομόπολη *Κωνστανταῖκου* (ν. Αὐγερινός), στὴν ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ὑπάρχει εἰκόνα τοῦ Προδρόμου μὲ ὑπογραφὴ: *διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ἀψγ' [1763] ἐκ Κώμης Χιονάδες*. Στὴν *Σέλιτσα* (ν. Ἐράτυρα), στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου βρῖσκεται εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου μὲ τὴν ὑπογραφὴ: *διὰ χειρὸς Νικολάου 1796*. Στὸ χωριὸ *Λούβρη*, στὴν ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, εἰκόνα τῆς Παναγίας *παρὰ χειρὸς Ίωάννη 1785*. Στὸ χωριὸ *Λουκόμι*, στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐπιγραφὴ... *ἀνιστορήθη ὁ ναός... ἔτους 1725 διὰ χειρὸς Ίωάννου ἐκ Μετσόβου*. Στὴν κομόπολι *Βλάτση*, στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, σὲ εἰκόνα Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου... 1819 *διὰ χειρὸς Ίωάννου καὶ Μιχάλη ἐκ Κώμης Μπάτζη*. Σὲ εἰκόνα Ἁγίου Γεωργίου 1849 *ἔγραψεν ζωγράφος Παπαζήκος ἐκ Ζελίτζης*. Στὴν ἐκκλησία τοῦ Προφήτη Ἥλια, σὲ εἰκόνα Ἰησοῦ στὸ εἰκονοστάσιον: 1802 *διὰ χειρὸς Λαζάρου ἐξ Ἄνω Σουδενόν*. Στὸ χωριὸ *Σιαρμπάρες* (ν. Βελανιδιά), στὴν ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, σὲ εἰκόνα Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου: *χειρὶ Παπαζήκου ἐκ Σελίτζης 1836*. Σὲ ἄλλη εἰκόνα Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου: *χειρὶ Ίωάννης Μ.*

¹ Κ α λ ι ν δ ῆ ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 57.

² Κ α λ ι ν δ ῆ ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 26 καὶ 27.

³ Κ α ν ι ν δ ῆ ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 26 καὶ 27.

Σαμαρινός 1864. Στο χωριό Βελίσι Ἀνασελίτσης, στήν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, σέ εἰκόνα Τριῶν Ἱεραρχῶν : 1851 Ἰουνίου 16 Γ.Μ.Ζ. ἐκ Σελίτζης. Καί στο εἰκονοστάσιο, σέ εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Γεωργίου : 1856 διὰ χειρὸς Δημητρίου ἐκ κόμης Σαμουίνης.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω παραδείγματα βλέπομε πὼς ὑπῆρχαν πολλοὶ ζωγράφοι ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς περιοχῆς, κυρίως ἀπὸ τὰ σύνορα μὲ τὴν Ἠπειρο. Γι' αὐτὸ μὲ μεγάλη πιθανότητα μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς καὶ ὁ ζωγράφος, ποῦ ζωγράφιζε τὴν εἰκόνα αὐτὴν τοῦ σοῦ Νικάνορος πρέπει νὰ ἦταν ἢ κάποιος τοπικὸς ζωγράφος, ποῦ νὰ εἶχε σχέση μὲ τὴν Ἠπειρο καὶ τὴν περιοχή Ληνοτοπίου, ἢ νὰ ἦταν ἀπὸ τὰ Γιάννενα, γνωστὸ κέντρο γιὰ τὴ ζωγραφικὴ καὶ ξυλογλυπτικὴ.¹

Ἡ εἰκόνα διατρεῖται σέ πολὺ καλὴ κατάσταση. Ἡ τέχνη τῆς δὲν δείχνει ἐντελῶς λαϊκὸ ζωγράφο. Οἱ λεπτεῖς φωτοσκιάσεις τῶν προσώπων καὶ ἡ πτυχολογία φανερώουν τεχνίτη ἀνεπτυγμένο. Καταφανὴς εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ προσπάθειά του νὰ ἀποδώσῃ τὴν διαφορετικὴ ἡλικία κάθε ἁγίου. Ὁ ἅγιος Νικάνωρ παριστάνεται ὡς ἓνας μεσήλιξ ἀκαμαῖος. Ὁ ἅγιος Μόδεστος εἶναι γέρος, ἔχει ἰσχνὸ πρόσωπο, βαθουλωμένα μάτια καὶ ἀραιὰ ἄσπρα μαλλιά, ποῦ ἀποδίδονται μὲ λεπτὲς πινελιὲς σέ σκοῦρο βάθος, γιὰ νὰ μὴ μπερδευτοῦν μὲ τὸ φωτοστέφανο. Παρόμοια εἶναι ζωγραφισμένα καὶ τὰ γένηα του. Τὰ στόματα ἀποδίδονται μεμιὰ ἐλευθέρη πινελιά γιὰ τὸ κάτω χεῖλος καὶ μὲ μιὰ λεπτότερη γιὰ τὸ ἐπάνω. Τὰ πυκνὰ μακρὰ γένηα τοῦ σοῦ Νικάνορος ἔχουν κάπως φωτεινότερες ἀνταύγειες. Ὁ τεχνίτης ὅμως δὲν θὰ ὑπελόγισε καλὰ τὶς ἀναλογίες τῶν μορφῶν πάνω στὴ σανίδα καὶ ἔτσι παρουσιάζονται τὰ πόδια πάρα πολὺ κοντά. Πρέπει ὅμως νὰ ἦταν καλὸς τεχνίτης, γιὰτὶ δὲν μιμεῖται πιστὰ καλύτερα πρότυπα καὶ ἔχει ἐλευθερία στὴν ἐκλογή τῶν χρωμάτων του. Δίνει τὶς μορφὲς ὅπως τὶς αἰσθάνεται αὐτὸς στὴν ἐποχὴ του καὶ στὴν περιοχή του.

Ἀπὸ τὴν τέχνη λοιπὸν τῆς εἰκόνας καὶ ἀπὸ τὶς πολλὲς πληροφορίες γιὰ ζωγράφους στὸ 18^ο καὶ 19^ο αἰῶνα στὴ Δυτικὴ Μακεδονία μποροῦμε μὲ μεγάλη πιθανότητα νὰ τὴ χρονολογήσωμε στὰ τέλη τοῦ 18ου ἢ ἀρχὲς 19ου αἰῶνος.

ΛΟΥΙΖΑ ΣΥΝΔΙΚΑ - ΛΑΟΥΡΑ

¹ Ὁ καθηγητὴς μου κ. Ευγγόπουλος, ποῦ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ διαλευκάνῃ μερικὲς ἀπορίες σχετικὰ μὲ τὴ χρονολόγησι τῆς εἰκόνας, μοῦ ὑπέδειξε αὐτὴ τὴν περιοχή ὡς πολὺ γνωστὴ ἀπὸ τὰ πολλὰ ὀνόματα ζωγράφων καὶ ἰδίως τοιχογράφων στὰ τέλη τοῦ 18ου καὶ ἀρχὲς 19ου, ὅποτε καὶ ἐκεῖνος τοποθετεῖ τὴν εἰκόνα. Θεορὰ τὸν εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ δῶ. Γιὰ τοὺς ζωγράφους τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Δ. Μακεδονίας βλ. τὴν περιληπτικὴν ἐργασία τοῦ Μ. Χατζηδάκη, Contribution à l'étude de la peinture postbyzantine, στὸ περιοδικὸ L' Hellenisme Contemporaine, τεύχος Μαΐου 1953, σ. 212 καὶ στὴ βιβλιογραφία σ. 218.

Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Νικάνορος.